

Jobcreatie en -destructie in Vlaanderen

Geurts, K. & Ramioul, M. 2009. *Jobcreatie en -destructie bij Vlaamse werkgevers. Originele cijfers op basis van een verbeterde methodologie*. Kerosine Working Paper. Leuven: HIVA-K.U.Leuven¹

In samenwerking met de RSZ werkte het HIVA een vernieuwende methodologie uit die voor het eerst een betrouwbaar beeld geeft van jobcreatie en -destructie bij Vlaamse werkgevers. De cijfers hebben betrekking op de periode vóór de crisis maar onthullen een aantal opmerkelijke patronen over de turbulentie en de flexibiliteit van onze arbeidsmarkt.

Jaarlijkse cijfers over de netto-evolutie van het aantal jobs, meestal geaggregeerd op sectoraal of geografisch niveau, geven een globaal beeld van de richting waarin de economie evolueert. Achter deze doorgaans geleidelijke tijdreeksen gaat vaak een turbulent proces schuil van jobcreatie en -destructie en van startende en stoppende ondernemingen. Kwamen er bijvoorbeeld in Vlaanderen in 2007 netto 42 000 jobs bij, dan werden dat jaar 98 000 bestaande arbeidsplaatsen vernietigd en 140 000 nieuwe gecreëerd. Aan de hand van netto-indicatoren is het niet mogelijk deze turbulentie aan het licht te brengen, noch laten netto-statistieken toe om de kenmerken van de ondernemingen te bestuderen die verantwoordelijk zijn voor de creatie of destructie van werkgelegenheid.

Om meer inzicht te krijgen in het proces van economische turbulentie worden data op ondernemingsniveau geanalyseerd. Deze laten toe netto-evoluties op te splitsen in bruto-werkgelegenheidsstromen en in dynamische indicatoren met betrekking tot de start en stopzetting van ondernemingen. Dat geeft aanleiding tot heel wat interessant onderzoek over de omvang van jobcreatie en -destructie, de kenmerken van de ondernemingen die ervoor

verantwoordelijk zijn, en de gevolgen voor werknemers. Wellicht de meest opmerkelijke vaststelling in dit soort onderzoek, een vaststelling die opduikt in tal van empirische analyses uit verschillende westerse landen, is dat jobcreatie en jobdestructie zich vaak gelijktijdig voordoen, in eenzelfde regio

en eenzelfde sector, zowel bij kleine als grote ondernemingen, en in alle fasen van de conjunctuurcyclus. Dat wil bijvoorbeeld zeggen dat in een noodlijdende sector niet alle bedrijven inkrimpen of over de kop gaan, maar er ook zijn die groeien. Net zo min betekent een expanderende sector dat alle ondernemingen delen in de expansie. Integendeel, groeisectoren zijn vaak sectoren waar de turbulentie – de creatie én destructie van jobs en bedrijven – het hoogst is.

Cijfers over jobcreatie en -destructie in de Belgische sectoren waren tot voor kort onbestaand.² Naar het voorbeeld van recent Amerikaans en Scandinavisch onderzoek heeft het HIVA in samenwerking met de RSZ een vernieuwende methodologie uitgewerkt die een aantal typische tekortkomingen van administratieve data omzeilt en voor het eerst een betrouwbaar beeld geeft van jobcreatie en -destructie in België. De data zijn gebaseerd op alle RSZ-werkgevers met uitzondering van de zelfstandigen met personeel. Samen omvatten ze 88% van de Belgische werkgelegenheid. Deze working paper gaat in op de resultaten voor Vlaamse werkgevers in de periode 2004-2007.

Wat is jobcreatie en -destructie?

Jobcreatie en -destructie worden traditioneel gemeten op basis van de netto-evoluties van het aantal jobs per werkgever. Davis, Haltiwanger & Schuh (1997) hebben de berekeningswijze voorgesteld die vandaag algemeen aanvaard is. Jaarlijkse jobcreatie is de som van twee componenten: het netto-aantal jobs dat in dat jaar bij groeiende bedrijven is bijgekomen, plus het aantal jobs van de werkgevers die in dat jaar gestart zijn. Analooch bestaat jobdestructie uit het netto-werkgelegenheidsverlies bij krimpende bedrijven plus het aantal jobs dat verloren is gegaan doordat werkgevers hun activiteiten hebben stopgezet. De som van beide componenten, jobcreatie en jobdestructie, noemt men de totale jobreallocatie. Het verschil tussen beide componenten is de netto-werkgelegenheidsevolutie.

Als je over werkgelegenheidsdata op ondernemingsniveau beschikt, is het opstellen van indicatoren over jobcreatie en -destructie geen moeilijke oefening. De databank van de RSZ vormt hiervoor in België een van de meest geschikte bronnen. Net als bij andere administratieve databanken zijn aan de RSZ-data echter ook een aantal beperkingen verbonden die zorgen voor een overschatting van de cijfers over de dynamiek van de werkgelegenheid en van ondernemingen. Het voornaamste probleem wordt veroorzaakt door werkgevers die om een of andere reden van ondernemingsnummer veranderen. Omdat dan een link tussen het oude en het nieuwe nummer ontbreekt, wordt deze gebeurtenis geregistreerd als een stoppende werkgever, met bijhorend jobverlies, en een startende werkgever met bijhorende jobcreatie. In werkelijkheid gaat het echter over hetzelfde bedrijf en leidt zo een geval tot een overschatting van zowel jobcreatie en jobdestructie als van het aantal starters en stoppers. Een tweede probleem duikt op wanneer bedrijven worden overgenomen, fuseren, splitsen, of een andere vorm van herstructurering doormaken waarbij verschillende ondernemingen zijn betrokken. Ook dit leidt tot een overschatting van de reële jobcreatie en -destructie.

Binnen de onderzoekswereld bestaat eensgezindheid dat voor het opstellen van correcte statistieken over de dynamiek van jobs en bedrijven, de 'ruwe' administratieve data moeten uitgezuiverd worden

van dergelijke gevallen van schijnbare jobcreatie en -destructie en schijnbare start en stopzetting van werkgevers. Over de manier waarop dit moet gebeuren bestaat echter geen eensgezindheid. De cijfers in deze working paper zijn gebaseerd op een correctiemethode die gebruik maakt van collectieve verschuivingen van werknemers tussen werkgevers. Een vergelijkbare methodologie wordt reeds toegepast in een aantal Scandinavische landen en de Verenigde Staten. De methode maakt gebruik van informatie over de continuïteit van een van de belangrijkste productiefactoren, de werknemerspopulatie. Op basis van deze informatie wordt de 'missing link' hersteld tussen twee verschillende ondernemingsnummers die behoren tot hetzelfde bedrijf. Het principe is eenvoudig: wanneer de werknemerspopulatie die in jaar t-1 geregistreerd staat onder bedrijfsnummer X grotendeels dezelfde is als de werknemerspopulatie van bedrijfsnummer Y in jaar t, dan gaat men ervan uit dat beide bedrijfsnummers verwijzen naar dezelfde organisatie. Ook overnames, fusies, splitsingen en zelfstandigingen van activiteiten worden geïdentificeerd aan de hand van dergelijke collectieve 'verschuivingen' van groepen van werknemers van het ene ondernemingsnummer naar het andere.

De correcties brengen aan het licht dat jaarlijks ongeveer 15% van de 'geregistreerde' jobcreatie en jobdestructie op basis van ruwe data moet worden toegeschreven aan deze schijnbare gevallen van jobcreatie en -destructie. Op basis van de ontwikkelde methode werden een aantal dynamische kernindicatoren samengesteld voor Vlaamse werkgevers in de periode 2003-2007. In wat volgt vatten we enkele belangrijke vaststellingen samen.

Tweeduizend jobs weg per week

De tijdspanne voor onze analyse is de periode tussen 30 juni 2003 en 30 juni 2007. Dit waren economisch gunstige tot zeer gunstige jaren: de werkgelegenheid bij Vlaamse RSZ-werkgevers groeide jaarlijks met 1% tot 2%, of een gemiddelde netto-toename van 28 000 jobs per jaar (tabel 1). Desalniettemin gingen elk jaar om en bij de 100 000 jobs verloren bij krimpende ondernemingen en bij werkgevers die hun activiteiten stopzetten. Dat is een verlies van bijna 2 000 jobs per week. Dit jobverlies werd ruimschoots goedgehaakt door

groeïende en startende ondernemingen die jaarlijks zo'n 130 000 bijkomende jobs creëerden. Dat zijn er 2 500 per week.

Om jaren of sectoren te vergelijken, gebruiken we een relatieve maat voor jobcreatie en -destructie. Het is algemeen gangbaar deze te berekenen als het percentage jobcreatie of -destructie ten opzichte van het gemiddeld aantal jobs in het begin en het einde van de betreffende periode. Op die manier krijgen we ratio's tussen -2.0 en +2.0 die jobcreatie en -destructie op een symmetrische manier

weerspiegelen. De relatieve netto-evolutie wordt op analoge manier berekend.

Tussen 2003 en 2007 bedroeg de jaarlijkse jobdestructiegraad bij Vlaamse RSZ-werkgevers gemiddeld 5,5%. Dit betekent dat elk jaar ruim vijf van de honderd bestaande jobs verdwenen. In diezelfde periode bedroeg de jobcreatiegraad 7,1%, wat betekent dat jaarlijks voor elke honderd bestaande jobs er zeven nieuwe werden gecreëerd. Doordat jobcreatie jobdestructie ruim overtrof, groeide de werkgelegenheid jaarlijks gemiddeld met 1,5%. De

Tabel 1.

Jaarlijkse jobcreatie en -destructie bij Vlaamse RSZ-werkgevers; 2003-2007

	Aantal jobs			Percentage van de werkgelegenheid			
	Job-destructie	Job-creatie	Netto-evolutie	Job-destructie	Job-creatie	Job-reallocatie	Netto-evolutie
	n	n	n	%	%	%	%
2003-2004	113 700	129 700	+16 000	6,3	7,2	13,4	+0,9
2004-2005	97 300	125 600	+28 300	5,4	6,9	12,3	+1,6
2005-2006	98 500	125 000	+26 500	5,3	6,7	12,0	+1,4
2006-2007	97 500	139 200	+41 700	5,2	7,4	12,6	+2,2
Jaarlijks gemiddelde 2003-2007	101 700	129 900	+28 100	5,5	7,1	12,6	+1,5

Bron: RSZ (Bewerking HIVA)

Tabel 2.

Jaarlijkse arbeidsmarktdynamiek in Vlaamse sectoren, 2003-2007

	Jobdestructie	Jobcreatie	Netto-evolutie	Stopzettingen	Starters
	% van de werkgelegenheid			% van de werkgevers	
Totaal RSZ-werkgevers	5,5	7,0	+1,5	7,5	9,1
Industrie	5,5	4,1	-1,4	5,2	4,4
Tertiaire sector	6,2	8,6	+2,4	8,3	10,0
Quartaire sector	2,8	5,6	+2,8	6	7,1
Sterkst dalende sectoren					
Textielsector	7,7	2,7	-5,0	2,2	6,5
Kledingsector	9,3	2,3	-7,0	1,5	7,2
Verv. van elektr(on)ische apparaten	7,3	2,9	-4,4	4,9	5,3
Sterkst groeiende sectoren					
Verhuur en onroerend goed	9,5	13,0	+3,5	8,6	9,5
IT-sector	8,3	10,9	+2,6	11,5	14,1
Zakelijke dienstverlening (excl. interim)	6,2	11,7	+5,5	8,6	12,7

Bron: RSZ (Bewerking HIVA)

reallocatie van jobs – dit is de som van jobcreatie en -destructie – ligt dus bijzonder hoog en is een veelvoud van de jaarlijkse netto-evolutie van het aantal arbeidsplaatsen. De indicatoren in tabel 1 geven met andere woorden een aanduiding van de dynamiek op onze arbeidsmarkt waarbij een voortdurende verschuiving plaatsvindt van werkgelegenheid van krimpende of stoppende bedrijven naar groeiende en startende. Ondanks de behoorlijke dynamiek die naar voor komt in jobcreatie en -destructiegraden van 5% à 7%, kunnen we de Vlaamse arbeidsmarkt niet typeren als bijzonder turbulent. In landen als de Verenigde Staten, Canada of Australië, maar ook in sommige Europese landen zijn jaarlijkse jobcreatie- en destructiegraden van 10% tot 15% de regel. In vergelijking hiermee leunt de relatief beperkte arbeidsmarktdynamiek in Vlaanderen eerder aan bij die van ‘minder flexibele’ economieën zoals Duitsland.

Karige jobcreatie in de industrie

In de lijn van de conclusies in buitenlands onderzoek stellen we vast dat in Vlaanderen gelijktijdig jobs gecreëerd en vernietigd worden in alle delen van de economie, zowel in groeiende als krimpende sectoren. Zo verdwijnen zowel in de industrie als in de diensten jaarlijks vijf tot zes van de honderd bestaande jobs. Het grote verschil tussen beide hoofdsectoren is dat er in de diensten een zeer krachtige jobcreatie tegenover staat, terwijl in de meeste industriële sectoren de banencreatie onvoldoende is om het jobverlies te compenseren.

In de industrie sneuvelt jaarlijks 5,5% van de bestaande banen. Tegenover dit verlies aan arbeidsplaatsen, veroorzaakt door krimpende en stoppende bedrijven, zijn in elke sector ook groeiende bedrijven terug te vinden, die er samen met enkele starters in slagen jaarlijks nieuwe jobs te creëren (+4,1%). Neem bijvoorbeeld de textiel, die jaar na jaar kampt met een netto-daling van 5% van de werkgelegenheid. In deze sector worden elk jaar 7,7 van de honderd bestaande jobs vernietigd, maar tegelijk worden er voor elke honderd ook 2,7 nieuwe banen gecreëerd. Op het eerste zicht verwondert deze banencreatie in een noodlijdende sector misschien, maar als u regelmatig de economische katern van uw krant openslaat, kent u vast een aantal werkgevers die hiervoor verantwoordelijk zijn.

Net als in de textiel is de jobcreatie in de meeste industriële sectoren echter te beperkt om het verlies aan arbeidsplaatsen bij krimpende ondernemingen te compenseren. Ook het percentage stopzettingen overtreft in de industrie het aantal startende werkgevers. Het verlies aan werkgelegenheid in deze sectoren heeft dus vaak, zij het niet altijd, een definitief karakter.

Creatieve destructie in de dienstensectoren

In de tertiaire sectoren groeit de werkgelegenheid jaarlijks aan een stevig tempo (+2,4%). Die groei gaat gepaard met een zeer hoge turbulentie: zowel het aantal jobs dat jaarlijks wordt gecreëerd en vernietigd, als het aantal bedrijven dat jaarlijks start en wordt stopgezet ligt er een stuk hoger dan in de rest van de economie. Sommige economen zijn ervan overtuigd dat dit soort ‘creatieve destructie’ een belangrijke voorwaarde is voor economische groei. Op basis van de beschikbare cijfers voor deze periode in Vlaanderen kunnen we hen geen ongelijk geven. Net als in de industrie bedraagt het aantal arbeidsplaatsen dat in de dienstensectoren jaarlijks wordt vernietigd door stopzettingen en door bedrijven die afslanken, 6% tot 9% van de bestaande werkgelegenheid. Maar in de meeste tertiaire sectoren staat daar een zeer sterke jobcreatie tegenover, van 7% tot 10%, door groeiende en startende bedrijven. Het resultaat is een stevige jaarlijkse nettogroei van de werkgelegenheid. In tegenstelling tot in de industrie is het verlies aan arbeidsplaatsen in de dienstensectoren dus minder verontrustend voor de betrokken werknemers: dankzij het hoge aantal nieuwe arbeidsplaatsen dat wordt gecreëerd, is immers de kans op het vinden van een nieuwe job in dezelfde sector groot. Toch verdwijnen ook hier jaarlijks zo'n 56 000 bestaande jobs – in absolute cijfers is dat 2,3 keer meer dan in de industrie – en moeten evenveel werknemers op zoek naar een nieuwe baan.

Een hoge arbeidsmarkturbulentie blijkt dus niet noodzakelijk te wijzen op een sector in moeilijkheden. Integendeel, in de periode 2003-2007 waren de sectoren met de hoogste turbulentie degene met de sterkste netto-groei van de werkgelegenheid. De meest ‘dynamische’ sectoren waren de zakelijke dienstverlening, de IT-sector en de sector van het

onroerend goed en de verhuur (tabel 2). Zeer hoge percentages stopzettingen in deze sectoren en job-destructiegraden tot 8% à 9% beletten niet dat de netto-werkgelegenheidsgroei er jaar na jaar groter is dan in de rest van de economie (2,6% tot 5,5%). Een hoge destructie gaat in deze sectoren immers samen met een nog sterkere creatie van zowel arbeidsplaatsen als nieuwe ondernemingen.

Besluit

Jobcreatie en -destructie gaan hand in hand. De conclusies voor Vlaanderen liggen hiermee in de lijn van internationaal onderzoek naar de dynamiek van de werkgelegenheid. Binnen de hedendaagse economie, zowel in theoretische literatuur als in managements- en beleidskringen, duidt men dit gelijktijdige proces van creatie en vernietiging van jobs en organisaties graag aan met de term "creatieve destructie" (bijvoorbeeld, Caballero & Hammour, 1994). Het is een begrip dat men ontleent aan de Oostenrijkse econoom Schumpeter die het tijdens het interbellum integreerde in zijn economische theorieën over de conjunctuurcyclus (en die het begrip op zijn beurt overgenomen had van Nietzsche). Met 'creatieve destructie' bedoelt men dat een economie zich onafgebroken van binnenuit vernieuwt door verouderde productietechnieken en -structuren te ontbinden en ze te vervangen door nieuwe, meer productieve. Aan de hand van onderzoek op basis van lange tijdreeksen toont men aan dat dit turbulente proces van creatieve destructie verantwoordelijk is voor een belangrijk deel van de productiviteitsgroei in sectoren. In andere economische theorieën, die vandaag minder navolging kennen, ziet men een hoge turbulentie niet als een succesfactor maar net als een inefficiëntie van de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld, Ramey & Watson, 1997).

In het midden gelaten of een hoge turbulentie de economie op lange termijn stuwt dan wel afremt, vast staat dat dit proces op korte termijn het verlies van jobs met zich meebrengt, de falen van kleine en grote ondernemingen, en werknemers die op zoek moeten naar een nieuwe baan. De hoge

turbulencijfers benadrukken daarmee dat in alle delen van onze economie een sterke nood bestaat aan het ondersteunen van werknemers bij de transitie van de ene job naar de andere. De verschillen tussen de sectoren zijn echter groot. Een beleid dat proactief wil inspelen op de gevolgen van deze turbulentie voor bedrijven, werknemers en de maatschappij in haar geheel, moet kunnen beschikken over objectieve feiten en betrouwbare, gedetailleerde cijfers. Het mag zich niet laten leiden door alarmerende krantenberichten over jobdestructie alleen, maar moet ook geïnformeerd zijn over de jobcreatie die er tegenover staat.

Karen Geurts
HIVA – K.U. Leuven

Noten

1. Deze working paper kwam tot stand in het kader van het KEROSINE-project (Knowledge Economy and Regional Strategies for Organisational and Sustainable Innovation) dat wordt mogelijk gemaakt door het Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen. Dit project wordt uitgevoerd door het HIVA en het CESO aan de KUL en door Vlerick UGent.
2. In juni 2008 heeft de Nationale Bank van België in opdracht van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid voor het eerst actuele cijfers gepubliceerd over jobcreatie en -destructie in ons land op basis van gegevens uit de Sociale Balansen (Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, 2008).

Bibliografie

- Caballero, R.J. & Hammour, M.L. 1994. The cleansing effect of recessions. *The American Economic Review*, 84(5): 1350-1368.
- Davis, J.S., Haltiwanger, J.C. & Schuh, S. 1997. *Job creation and destruction*. Cambridge/London: MIT Press.
- Hoge Raad voor de Werkgelegenheid. 2008. *Verslag 2008. Deel II. Dynamiek van de bedrijven en van de gesalarieerde werkgelegenheid*. Brussel.
- Ramey, G. & Watson, J. 1997. Contractual fragility, job destruction, and business cycles. *The Quarterly Journal of Economics*, CXII(3): 873-911.